

Ytterlännäs gamla kyrka [Y 31]

Detta är en värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintresset.

Id: Y 31

Namn: Ytterlännäs gamla kyrka

Kommun: Kramfors

Socken: Ytterlännäs

Huvudsaklig karaktärstyp: Kyrkomiljö

Andra karaktärstyper: Odlingslandskap,

Vägmiljö

Riksintressebeskrivning beslutad av RAÄ 2018:

Motivering

Kyrkomiljö med typiskt läge för Ådalen i det öppna *odlingslandskapet* invid älven och längs den äldre landsvägen. (*Kyrkomiljö, odlingslandskap, vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset

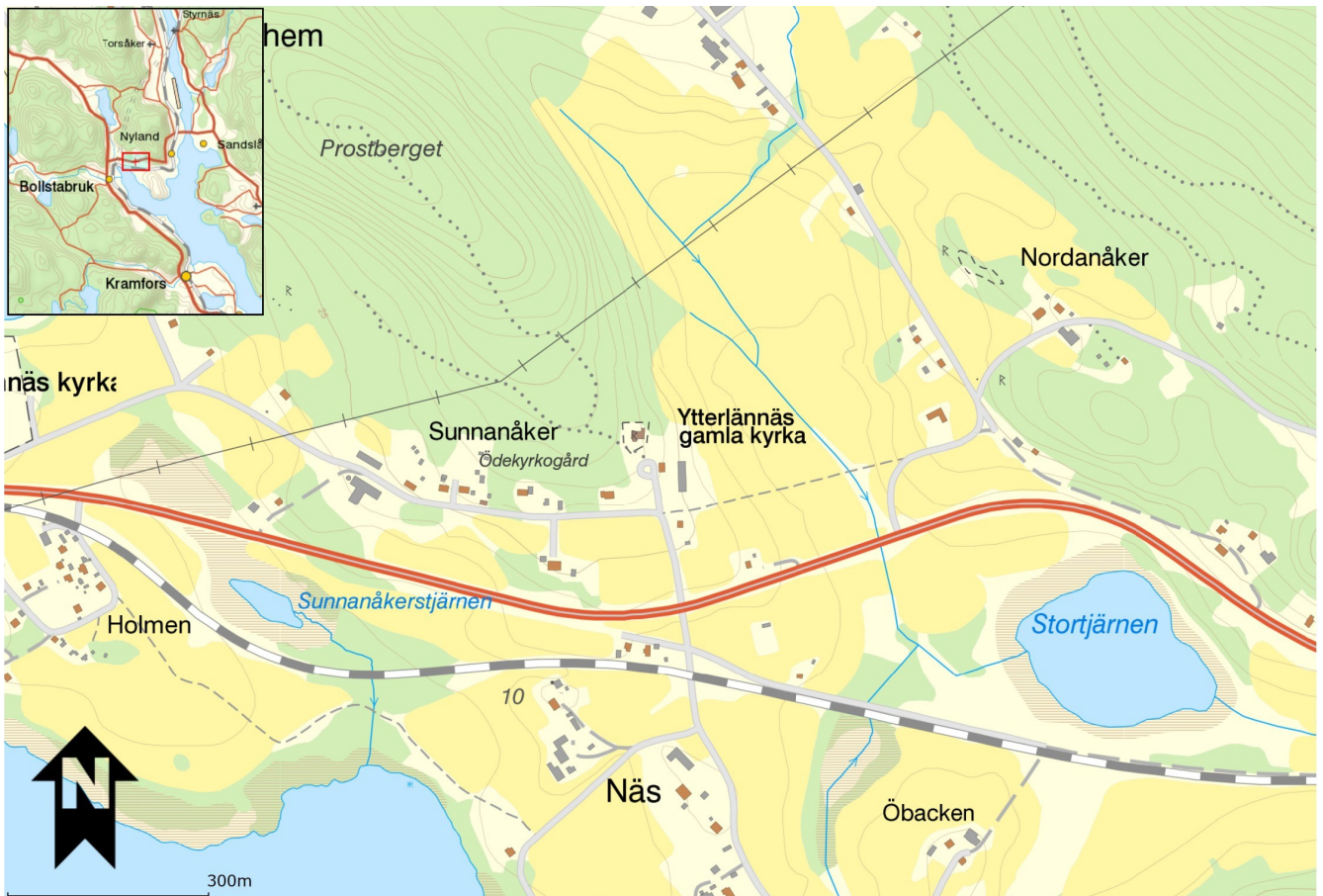
Kyrkoplatsens dominerande och älvanknutna läge i landskapet. Det öppna odlingslandskapet som omger kyrkoplatsen med vyer och långa siktlinjer ut över landskapet och Ångermanälven. Detta gör det möjligt att föreställa sig att den medeltida kyrkan omkring år 1200 uppfördes på en udde i den idag uppgrundade älven. Kyrkobyggnaden och tillhörande bogårdsmur med ingång i form av stiglucka. Den äldre landsvägen som binder samman Nordanåker by, den medeltida kyrkan och den nyare Ytterlännäs kyrka från 1854.

Länsstyrelsen
Västernorrland

Besöksadress: Nybrogatan 15 och Pumpbacksgatan 19
Telefon: 0611-34 90 00

E-post: vasternorrland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

© Länsstyrelsen, Lantmäteriet, NVDB, ESRI Inc, RAÄ, SGU, Sjöfartsverket, SMHI, SVO, SCB, SJV, FM, Bergsstaten, SLU

Skala 1:7001

Utbredning och landskap: Riksintresset ligger strax nordöst om Bollstabruk och omfattar platsen med den medeltida kyrkan och dalgången öster om kyrkan. På andra sidan dalgången ligger bebyggelsen i Nordanåker by utsträckt längs med en mindre väg. Höjden bakom kyrkan är skogsbeklädd och i övrigt är landskapet öppet och marken hävdad.

Riksintressets värden:

- En i raden av medeltida kyrkor utmed älvarna i länet.
- En välbevarad kyrka och dess karaktäristiska läge i Älvdalslandskapet.

Riksintresset Ytterlännäs gamla kyrka visar en medeltida kyrka, vilken är en i raden av medeltida kyrkor som finns och har funnits längs med älvarna i länet. Läget i landskapet är karaktäristiskt för älvdalarna och kyrkan kan ses som en markör för bygdens medelpunkt under medeltiden. Med Ångermanälven som den viktigaste kommunikationsvägen under denna tid och lång tid framöver var läget vid älven centralt.

Kyrkan är troligen uppförd omkring sekelskiftet 1200 och var helgad åt Sankt Georg. När befolkningmängden ökade under 1700- och 1800-talet ersattes kyrkan, liksom många av landets medeltida kyrkor, med en ny och stod därmed tom under en lång period. Det som är speciellt för Ytterlännäs gamla kyrka är att den aldrig lämnades helt åt sitt öde, utan underhölls kontinuerligt fram tills dess att den återinvigdes på 1930-talet. Kyrkan är välbevarad både interiört och exteriört och hör till en av länets och Norrlands mest uppmärksammade kyrkor.

Så här syns riksintressets värden i landskapet:

Ytterlännäs gamla kyrka finns strax nordöst om Bollstabruk. Den står på en höjd med skog i ryggen, i övrigt omges den av ett böljande och öppet odlingslandskap. Dalgången mellan kyrkan och Nordanåkers by är i dag odlingsmark, men var en havsvik när kyrkan byggdes.

Läget i landskapet

Älvarna fungerade som den främsta kommunikationsleden under medeltiden, och lång tid därefter. Därför var det vid älvarna som de medeltida kyrkorna uppfördes. Ytterlännäs gamla kyrka har ett karaktäristiskt läge för de medeltida kyrkorna i länet. Uppförd på en höjd, en före detta udde, står den väl synlig i det öppna landskapet och från början även från de omgivande vattenvägarna. I dag är den direkta närheten till vattnet inte lika tydlig, eftersom landhöjningen har skapat ett längre avstånd till Ångermanälven. Av samma skäl finns i dag endast en smal bäck där den tidigare havsviken bröt in öster om kyrkan. Kyrkan har dock en dominant placering i landskapet och upplevelsen av den som landmärke är fortfarande stark.

Från Nordanåkers by går det bäst att uppleva kyrkans läge i landskapet och samtidigt få en förståelse för hur det historiska landskapet såg ut. Härifrån är det utsikt över dalgången, kyrkan på höjden och slutningen ned mot Bollstafjärden. Intill kyrkan går det särskilt väl att uppleva läget i förhållande till älven söderut. Tack vare kyrkplatsens höga höjd i landskapet skapas långa siktlinjer till vattnet och ut över odlingslandskapet. För att det fortsatt ska kunna gå att avläsa och uppleva riksintressets värden är det viktigt att landskapet hålls öppet.

Den gamla landsvägen går från Nordanåker, framför kyrkan och vidare ned mot Ytterlännäs nya kyrka. Gårdarna ligger glest utmed vägen. Från den medeltida kyrkan finns också den gamla kyrkvägen kvar. De äldre vägarna kan göra de lättare att uppleva och förstå hur människor har rört sig genom landskapet under historien.

Den medeltida kyrkan

Ytterlännäs gamla kyrka är en gråstenskyrka som under kyrkans långa historia har byggts om och

förändrats enligt olika tiders ideal. Förändringarna under 1700-talet har kanske starkast påverkat exteriören. Kyrkan har vitputsade fasader med rödfärgade knutar och rödfärgad sockel samt omfattning runt blindfönster. Kyrkan har ett brutet 1700-talstak som är klätt med brädor och på taket finns en takryttare där klockorna hänger. Fönstren är höga med välvda öppningar. Kyrkplatsen ramas in av en bogårdsmur i natursten och har en ingång i form av en stiglucka i trä.

Den gamla kyrkan är välbevarad både exteriört och interiört och hör till en av Norrlands mest uppmärksammade. Redan under slutet av 1800-talet blev kyrkan ett besöksmål, efter att den hade ersatts som sockenkyrka av en ny kyrka år 1854 ett par kilometer västerut. Men till skillnad från andra medeltida kyrkor lämnades kyrkan aldrig åt sitt öde helt och hållet, utan underhölls kontinuerligt under den period som den inte användes. Några genomgripande restaureringsåtgärder behövdes därför inte genomföras inför återinvigningen år 1939.

Kyrkans höga kulturhistoriska värden, även de interiöra, förstärker riksintressets värden och upplevelsen av kulturmiljön. Kyrkan är skyddad som kyrkligt kulturminne enligt kulturmiljölagen, vilket innebär att den ska vårdas och underhållas på ett sådant sätt att de kulturhistoriska värdena inte minskar.